

**VERMEERSTRAAT 42/BURGEMEESTER
DRIJBERSGL. 11-13 DR. ITARDSCHOOL,
ZWOLLE**

CULTUURHISTORISCHE ANALYSE MET WAARDENSTELLING EN QUICKSCAN

Onderzoek i.o.v. de gemeente Zwolle, afd. monumentenzorg en archeologie
september 2011

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeente Zwolle
Afdeling Stad & Landschap
Monumentenzorg en archeologie

Analyse en fotografie

drs. J.H.J. van Hest

Historisch beeld- en tekeningenmateriaal

Historisch Centrum Overijssel (HCO)

**Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen,
september 2011, copyright MAB Nijmegen 2011**

Website: www.monumentenadviesbureau.nl

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

drs. C.J.B.P. Frank

drs. F.A.C. Haans

mw. drs. C.H.J.M. van den Broek

mw. V. Delmee BSc

drs. J.H.J. van Hest

ing. G. Korenberg

mw. drs. M. Lemmens

mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1

6542 SN NIJMEGEN

tel: 024-3786742

fax:024-3792477

E-mail: Info@monumentenadviesbureau.nl

CULTUURHISTORISCHE ANALYSE EN WAARDENSTELLING VAN DE VRML. DR. ITARDSCHOOL, VERMEERSTRAAT 42/BURGEMEESTER DRIJBERSINGEL 11-13 ZWOLLE

INHOUDSOPGAVE:

1 INLEIDING	4
2 HISTORISCHE CONTEXT	5
2.1 De Dr. Itardschool voor BLO-onderwijs	5
2.2 Nieuwbouw aan de Vermeerstraat	5
2.3 Ligging langs de Diezerpoort	6
2.4 Plaatsing in een landelijke context	7
2.5 De Zwolse scholenbouw	8
2.6 Duiding van de Dr. Itardschool	10
3 BOUWTEKENINGEN VERMEERSTRAAT 42	13
4 BOUWHISTORISCHE ANALYSE VERMEERSTRAAT 42	20
4.1 Ligging	20
4.2 Beschrijving exterieur	20
4.3 Beschrijving interieur	26
4.4 Terreinaanleg	33
5 WAARDENBEPALING	35
5.1 Inleiding	35
5.2 Bouw- en architectuurhistorische waarden	35
5.3 Ensemble-/situatieve waarden	36
5.4 Cultuurhistorische waarden	36
5.5 Conclusies	37
6 LITERATUUR / BRONNEN	39

1 INLEIDING

Dit rapport bevat de uitkomsten van de cultuurhistorische analyse en waardenbepaling van de voormalige Dr. Itardschool aan de Vermeerstraat 42 in Zwolle, tevens geadresseerd aan de Burgemeester Drijbersingel 11-13. Deze vroegere school voor BLO-onderwijs is tegenwoordig in gebruik als een centrum voor dagopvang van het Leger des Heils. Het pand is niet beschermd als gemeentelijk- of rijksmonument. Om inzicht te krijgen in de waarden van het bouwwerk is het Monumenten Advies Bureau (MAB) gevraagd om de cultuur- en architectuurhistorische context en de monumentale waarde ervan in kaart te brengen. Daarbij diende niet alleen aandacht te worden geschonken aan het gebouw zelf, maar ook aan eventuele andere waardevolle onderdelen, zoals tuinaanleg, schoolplein en beplanting.

Onderzoek

Het MAB kreeg de opdracht tot het samenstellen van een cultuurhistorische analyse, waaraan een monumentale waardenbepaling is gekoppeld. In het onderzoek diende aan de hand van de bebouwing en middels de gegevens uit bronnen en literatuur de architectuurhistorische context en ontwikkeling te worden bestudeerd, waarbij een en ander wordt afgezet tegen de achtergrond van de historische Zwolse scholenbouw. Bovendien dienden de monumentale waarden aan de hand van de beschikbare gegevens in een waardenbepaling nader te worden gedefinieerd.

Veldwerk

Het veldwerkonderzoek vond plaats op 22 september 2011 en had het karakter van een architectuurhistorische inventarisatie. Destructief onderzoek, waarbij nagelvaste wand- en plafondafwerkingen worden gedemonteerd, heeft niet plaats gevonden. Daarnaast is middels de in het Historisch Centrum Overijssel (HCO) voorhanden zijnde bouwtekeningen archiefonderzoek gedaan, aangevuld met relevante literatuurstudie.

Rapport

In dit rapport wordt de historische context beschreven in hoofdstuk 2. Hierin wordt informatie verschaft over de totstandkoming van het gebouw, geplaatst binnen de bredere context van de Zwolse scholenbouw en afgezet tegen landelijke ontwikkelingen. Op deze manier wordt getracht een beeld te geven

van de architectuur- en cultuurhistorische betekenis van het pand. In hoofdstuk 3 worden de in het HCO aangetroffen tekeningen gepresenteerd, waarna in hoofdstuk 4 een beknopte bouwhistorische analyse van het pand volgt.

Het voor de beoordeling van het object belangrijkste onderdeel van de rapportage is de waardenbepaling (hoofdstuk 5), waarin de algemene bouw- en architectuurhistorische waarden, de stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden worden omschreven. De waardenbepaling wordt afgesloten met een conclusie. Op basis van de aangetroffen architectuurhistorische en stedenbouwkundige waarden geldt de conclusie dat er sprake is van zeer hoge cultuurhistorische waarde.

Tenslotte volgt in hoofdstuk 6 nog een overzicht van het gebruikte bronnenmateriaal en de literatuur. Hierna zijn een kaartje met de perceelsaanduiding en een quickscanformulier toegevoegd.

Monumenten Advies Bureau – september 2011

2 HISTORISCHE CONTEXT

2.1 De Dr. Itardschool voor BLO-onderwijs

Sinds 2000 is het gebouw van de vroegere Dr. Itardschool in gebruik bij het Leger des Heils. Maar nog altijd pronkt de oorspronkelijke naam boven de vroegere hoofdingang aan de Vermeerstraat.

Met Dr. Itard zal Jean Marc Gaspar Itard (1774-1838) worden bedoeld, een Franse arts die bekend is geworden van zijn aantekeningen over de opvoeding van een in het wild opgegroeide jongen. Deze aantekeningen, die hij als student geneeskunde had gemaakt, vonden hun weerslag in het boek *Memoire et Rapport sur Victor de l'Aveyron*, een werk dat in 1970 is verfilmd (*l'Enfant sauvage*). Tegen deze achtergrond mag Itard worden gezien als een grondlegger in het leer- en onderwijssysteem voor moeilijk opvoedbare kinderen.

Afb. 1 Naamsvermelding boven de oorspronkelijke hoofdingang

De Dr. Itardschool in Zwolle werd opgericht als een gemeentelijke school voor openbaar Buitengewoon Lager Onderwijs (BLO), aan wat eertijds imbecillen werd genoemd. Later zou worden gesproken van onderwijs voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen (ZMLK). Als onderwijsinstelling bestaat de school nog steeds, nu bekend staande als De Twijn, bedoeld voor kinderen met een

beperking.

Voordat de Dr. Itardschool aan de Vermeerstraat werd gevestigd, maakte ze gebruik van een locatie aan de niet ver daarvandaan gelegen Menno van Coehoornsingel. Daar bestond een eenvoudig houten gebouw, dat allang niet meer geschikt was voor de doelstellingen van de school.

Afb. 2 Opname vanaf het schoolplein aan de zuidzijde

2.2 Nieuwbouw aan de Vermeerstraat

Op 8 december 1956 deden B&W van Zwolle een aanvraag voor de rijksgoedkeuring voor de bouw van een openbare school voor BLO-onderwijs aan imbecillen. Het betrof een school met vier klassen, waarvoor Gedeputeerde Staten van Overijssel op 14 mei 1957 toestemming verleenden.

Naar een ontwerp van architect S. van der Wal – de toenmalige directeur van Openbare Werken Zwolle – werd in 1957-1958 op een terrein tussen de Vermeerstraat en de Drijbersingel een nieuwe school gebouwd. Wethouder

N. Boden legde op 1 september 1958 de eerste steen, die nog altijd naast de vroegere hoofdingang is te zien.

Van de school werd in eerste instantie het westelijke gedeelte gerealiseerd, overeenkomende met tweederde van de huidige bouwmassa. Dit bouwdeel gaat uit van een curve, gelijke pas houdende met het gebogen tracé van de Burgemeester Drijbersingel (eertijds nog de Zamenhofsingel). Hier realiseerde Van der Wal twee klaslokalen voor kleuters, één lokaal voor jongens en één voor meisjes. Bovendien kwamen er een overblijflokaal en een gymzaal. Dit werd gecombineerd met nevenruimtes zoals een kamer voor het hoofd, toiletgroepen en garderoberuimtes. De kamer voor het hoofd kwam bij de centrale entree in de knik van het gebouw, waar de school via de aan de Vermeerstraat gesitueerde hoofdentree bereikbaar was. Karakteristiek waren verder de aan de lokalen gekoppelde speelhoeken, maar bijvoorbeeld ook de van een lavet voorziene ruimtes bij de toiletgroepen.

Tien jaar later is de school aan de oostzijde uitgebreid. Ook ditmaal leverde Openbare Werken het ontwerp. Blijkbaar reikte het schoolterrein voorheen tot aan de toenmalige oostgevel en werd later pas het oostelijke terreingedeelte verworven, waardoor uitbreiding mogelijk werd. Op deze manier kwamen er in 1968-1969 nog eens twee lokalen en bovendien een afzonderlijke ruimte voor een schoolarts en een logopediste.

Na de vernieuwingen in het onderwijs is de school van 1984 tot 2000 in gebruik geweest als een ZMLK-school. Daarna kwam er het Leger des Heils, dat hier sindsdien een locatie voor dagopvang heeft, bekend onder de naam *Bonjour*. Door de functiewijziging onderging het gebouw enkele veranderingen. Zo is de tegen de noordgevel gelegen gang ongeveer halverwege dichtgezet, waardoor beide bouwdelen slechts van buitenaf met elkaar in verbinding staan. Verder werden enkele ruimtes nieuw ingedeeld, met eenvoudige verdeelwandjes. De interieurafwerking is deels vernieuwd. Een centraal in het gebouw gelegen open speelhof is dichtgezet.

2.3 Ligging langs de Diezerpoort

Het gebouw is gelegen langs de zuidrand van de Diezerpoort. Deze wijk ten noordoosten van de Zwolse binnenstad vormt een stadsgebied met een rijke geschiedenis, ontwikkeld vanuit een kleine voorstad, die in de middeleeuwen

was ontstaan langs de uitvalsweg naar Berkum en Meppel. Vanaf het eerste kwart van de twintigste eeuw ontwikkelde zich op de Diezerenk een grote woonwijk, met een rijk geschakeerd beeld van de opeenvolgende stedenbouwkundige en architectonische opvattingen. Voor de Tweede Wereldoorlog is daarbij uitgegaan van tuindorpachtige structuren. Een voorbeeld van een eertijds ontstane woonbuurt is de Schildersbuurt, die zich direct ten noorden van de Dr. Itardschool bevindt.

Afb. 3 De Burg. Drijbersingel ter hoogte van de Dr. Itardschool

De school zelf maakt deel uit van een groene kantorenzone die in de jaren 1960 langs de zuidrand van de wijk, direct aan de noordelijke stadssingel werd ontwikkeld. De diverse gebouwen zijn er gelegen in een groene en campusachtige structuur. Deze is karakteristiek voor de toenmalige ideeën over stedenbouw en stadsplanning. In dit kader werden scholen en kantoren vaak geclusterd in groene zones langs wijkranden.

De hier bedoelde zone strekt zich vanaf de A28 (w.) uit langs de Burgemeester Roelenweg, de verbrede Schuttevaerkade, de Burgemeester Drijbersingel en de – naar het noorden toe – Van Wevelinkhovenstraat. Ter

hoogte van de toenmalige Zamenhofsingel verdween hier bij de aanleg van de Van Wevelinkhovenstraat een langs de stadsgracht gelegen en deels nog laat negentiende-eeuws wijkgedeelte. Langs deze nieuwe ontsluitingsweg en langs de singel kwamen onder meer het Belastingkantoor, het GAK en het Arbeidsbureau. Ook aan de Burgemeester Roelenweg en de Schuttevaerkade is een aantal grote bedrijfs- en kantoorpanden gerealiseerd, in het kielzog van de nieuwe infrastructuur (A28).

2.4 Plaatsing in een landelijke context

De Dr. Itardschool is karakteristiek voor de naoorlogse ideeën over scholenbouw. Om een beeld te krijgen van de naoorlogse ontwikkelingen in Nederland, volgt hier een kort historisch overzicht.

Nieuwe eisen voor de bouw en opzet van een school

In 1948 werden tijdens het Nederlands Congres voor Openbare Gezondheidsregeling eisen voor moderne schoolgebouwen geformuleerd op basis van nieuwe inzichten op hygiënisch, onderwijskundig en architectonische gebied. Als belangrijkste aandachtspunten kwamen daaruit voort:

- goede bereikbaarheid en rustige, vrije situering
- aanwezigheid van (gescheiden) speelplaatsen, liefst in aansluiting op groengebieden
- optimale oriëntatie op de zon in verband met functionele lichtinval en hygiëne
- afzonderlijke gebouwen voor verschillende soorten onderwijs
- bewegingsvrijheid in de lokalen door middel van ruime omvang en losse meubels
- aanwezigheid van ruimtes voor gezamenlijke bijeenkomsten en speciale ruimtes voor individueel werken (werkhoek) en speciale vakken zoals handenarbeid naast de gewone klaslokalen

Deze aandachtspunten werden verwezenlijkt in allerlei varianten op het reeds bestaande type van de gang- en halscholen, waarbij deze gecombineerd werden met het patiotype: dit werd gekenmerkt door de groepering van onderwijsruimten en andere functies rond één of meer open ruimten die als tuin of speelplaats waren ingericht.

Toenemende kritiek op het klassikale onderwijssysteem leidde ertoe dat vanaf de vroege jaren 1950 werd geëxperimenteerd met nieuwe typen

schoolgebouwen. Vooral de lichttoetreding, bewegingsvrijheid in de lokalen, en de behoefte aan een gemeenschapsruimte, waren hierin belangrijke uitgangspunten. Voldoende aandacht voor 'licht, lucht en ruimte' vormde daarbij een leidraad bij uitstek.

Afb. 4 Modern schoolcomplex met paviljoens in Apeldoorn (Zevenhuizen)

Ruimtedifferentiatie en centrale hal

In het tijdschrift *Forum* verscheen in 1950 een artikel met daarin de bevindingen van een studiegroep over het vernieuwende onderwijs, met name met betrekking tot het lager onderwijs. Meer nadruk zou moeten komen te liggen op het individu en kleinere groepen. Het klassikale systeem zou minder strikt moeten worden toegepast. Op het gebied van de scholenbouw leidde dit tot de introductie van nieuwe ruimtes: het speelwerklokaal, het handenarbeidlokaal en vooral ook de grote of centrale schoolhal, als een ontmoetingsruimte ter accentuering van het gemeenschapsideaal.

Aanpassingen van het corridortype

Nog lange tijd werd vastgehouden aan de zogeheten gangscholen, met een

lange corridor ter ontsluiting van de daarlangs gelegen lokalen. Toch werden steeds meer de nadelen van het gangschooltype gevoeld en in de literatuur benadrukt. Met name werd gezocht naar lichtinval in de lokalen van verschillende zijden, waarbij de gang vanouds in de weg zat. Tusseloplossingen werden gevonden in het aanbrengen van vensters in de wanden tussen lokalen en gangen, en de plaatsing van vensters bovenin de lokaalwand boven de lagere gang. In het algemeen was er echter een voorkeur voor andere schooltypen zonder gangen, met lokalen gegroepeerd rond een hal of patio, al dan niet in onderscheiden vleugels of paviljoens, met zoveel mogelijk open ruimte rondom, of zelfs in losse paviljoens. Zulke losse paviljoens hadden bijvoorbeeld twee lokalen met ertussen een kleine vestibule met ingang en enige voorzieningen. Ondanks dat gangscholen beslist niet meer het ideaal vormden, bleven deze echter nog altijd gebouwd worden, omdat de gang vaak wel een praktische en goedkope ruimtelijke oplossing was, zeker daar waar de beschikbare ruimte beperkt was.

Aandacht voor groen en ruimte

In de naoorlogse periode is er ook sprake van een duidelijk groeiende aandacht voor de omgeving van scholen. Er worden eisen gesteld aan de schoolterreinen zelf. Deze moeten speel- en verblijfsruimte bevatten, en bij voorkeur ook groen zijn. Zo wordt in het Bouwbesluit voor Kleuterscholen vereist dat er een speelplaats en een zandbak zijn, en dat er aandacht wordt besteed aan groen op het terrein, maar dat dit geen belemmering voor de lichtinval mag vormen.

2.5 De Zwolse scholenbouw

Het zojuist geschetste overzicht is ook van toepassing op de Zwolse scholenbouw. Deze stad kent zowel in de binnenstad als daarbuiten een rijk bestand aan historische schoolarchitectuur. Al in de middeleeuwen was Zwolle een onderwijsstad van betekenis. Hier hoeft slechts te worden gewezen op de betekenis van Joan Cele, die in 1374 rector van de Latijnse School werd. Hij was een belangrijke onderwijsvernieuwer, wiens school leerlingen van heinde en ver trok. Zijn naam leeft nog altijd voort in het Gymnasium Celeanum.

Voor de latere ontwikkelingen kan hier worden gewezen op onderwijsinstellingen zoals de Rijks-HBS uit 1867 op de Bagijnenweide, de

ambachtsschool in het Flevogebouw uit 1897 aan de Menno van Coehoornsingel, en willekeurige scholen zoals de markante door stadsarchitect L. Krook ontworpen scholen uit het interbellum (Hobbemastraat, Lijnbaan). Ze geven een goed beeld van negentiende- en twintigste-eeuwse ontwikkelingen. Karakteristiek is dan vooral de opzet volgens het corridortype, met lange gangen, hoge trappenhuizen en lokalen die slechts aan één zijde daglicht ontvangen.

Afb. 5 Koningin Emmaschool aan de Jacob Catsstraat (H. Meijerink 1930)

Moderne scholenbouw na de oorlog

Na de oorlog vallen ook in Zwolle enkele scholen op die karakteristiek zijn voor de hierboven geschetste ontwikkelingen. Voorbeelden zijn de in de jaren 1950 gebouwde scholen aan de Assendorperdijk. Ze maken er deel uit van het toen naar plannen van S.J. van Emden ontwikkelde stadsgedeelte langs de noordrand van Assendorp, toen in de Wezenlanden de nieuwe Wethouder Alferinkweg is gerealiseerd. Een nieuw woonbuurtje, met de in 1959-1960

voltooide zaagtandwoningen van H.L.O. Buchta en H.G. Treep, is er langs de zuidzijde van deze weg gecombineerd met onder meer een christelijke ULO en een huishoudschool.

Afb. 6 Vrml. huishoudschool aan de Assendorperdijk (P.A. Lankhorst 1964)

De door H. Meijerink ontworpen ULO-school (1955) kreeg twee schuin op elkaar geplaatste vleugels, met een op het scharnierpunt gelegen ruime aula met trappenhuis. De hoge vensterpartijen zorgen er voor veel lichtinval. Bovendien kwam er een afzonderlijk gymnastieklokaal. Ook bij de iets verderop naar ontwerp van P.A. Lankhorst gebouwde huishoudschool (1964) is uitgegaan van licht, lucht en ruimte. Weliswaar vormde de corridoropzet daarbij het uitgangspunt, maar de lokalen kregen aan de zuidzijde een tamelijk transparant karakter. Ook ditmaal is uitgegaan van een op het scharnierpunt van de schoolvleugels gelegen trappenhuis en kwam er een afzonderlijk gymnastieklokaal. In beide gevallen zijn de schoolterreinen ingevoegd binnen een groene randzone, als begrenzing van de betreffende woonwijk.

Traditionalisme versus modernisme

Door de markante rasterstructuur van de schoolgevels, maar ook door de markante betonnen dakruiter ter bekroning van het trappenhuis, is de huishoudschool van architect Lankhorst een karakteristiek voorbeeld van een modern-funtionalistisch schoolgebouw. Er is uitgegaan van moderne materialen, met sierbetonnen gevelbeplating en stalen vensterpuilen.

Een voorbeeld als de Hervormde Kweekschool die H. Meijerink aan de Ten Oeverstraat 68 bouwde sluit daarentegen veel meer aan bij de traditionalistische ontwikkelingen in de naoorlogse bouwkunst. Deze uit 1954-1955 daterende school wordt juist gekenmerkt door bakstenen gevels en een zolder met zadeldak. Tot circa 1960 wisselen traditionalisme en modernisme elkaar af, of is een mengeling te zien in de vorm van de *shake-hands* architectuur.

Afb. 7 Thomas a Kempislyceum (P.A. Lankhorst 1956; coll. HCO)

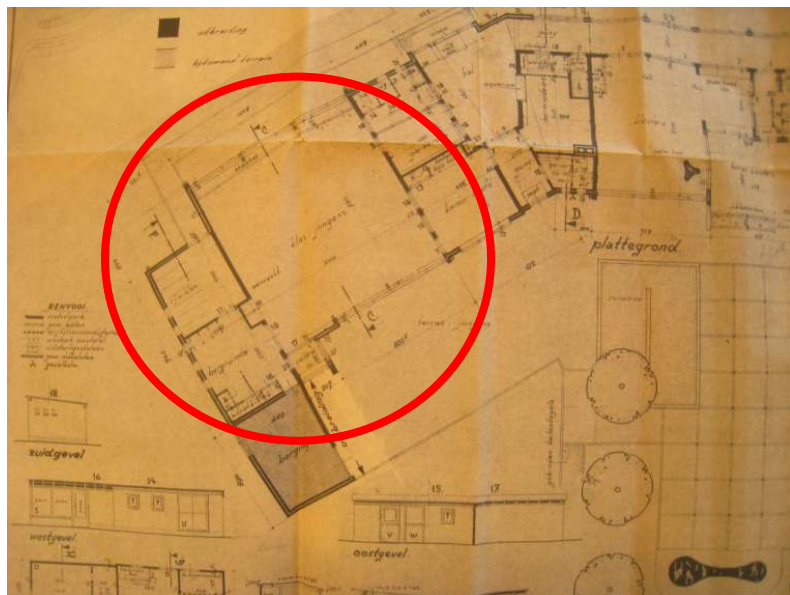
Tot dit laatste moet het uit 1955-1956 daterende complex van het Thomas a Kempislyceum aan de Schuurmanstraat worden gerekend. Architect Lankhorst ging hier enerzijds uit van robuuste en door een modernistisch spel van rechte lijnen gekenmerkte bouwmassa. Anderzijds hanteerde hij bakstenen kopgevels met kantelen. Ook ditmaal behoren een afzonderlijke aula en gymnastiekzaal tot de karakteristiek van het ontwerp. De gymnastiekzaal is geplaatst op zogeheten pilotis.

2.6 Duiding van de Dr. Itardschool

Door zijn opzet als een school voor BLO-onderwijs valt de Dr. Itardschool buiten de min of meer reguliere onderwijsinstellingen in Zwolle. Immers, het betreft hier niet een wijschool voor lager onderwijs of een school voor middelbaar onderwijs. Tegen deze achtergrond nam de voor het buitengewone openbaar onderwijs voor moeilijk lerende kleuters, jongens en meisjes bestemde school een bijzondere positie in.

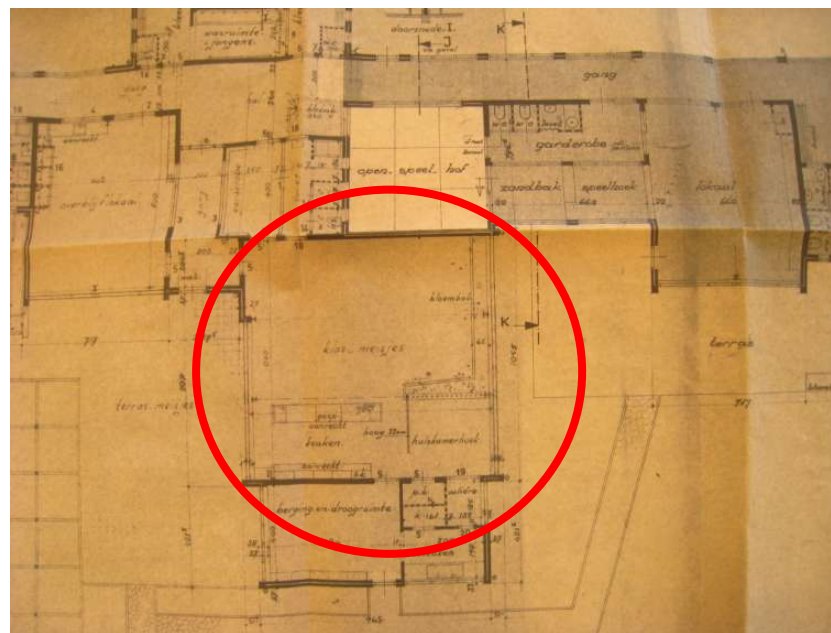
Invloed van het Groninger systeem 'Wilhelmi'

In het ontwerp heeft gemeente-architect S. van der Wal aangesloten bij de scholenbouw zoals die karakteristiek is voor de moderne naoorlogse ontwikkelingen. Ook bij de Dr. Itardschool vormden licht, lucht en ruimte het sturende uitgangspunt. Wat dan in het bijzonder opvalt is de aansluiting bij de ideeën zoals die in de jaren 1950 werden geïntroduceerd door een Groningse gemeentelijke studiegroep, waarin zowel een leerkracht, arts en ingenieur alsook een architect zitting hadden.

Afb. 8 Jongenslokaal aan de westelijke kopzijde (coll. HCO)

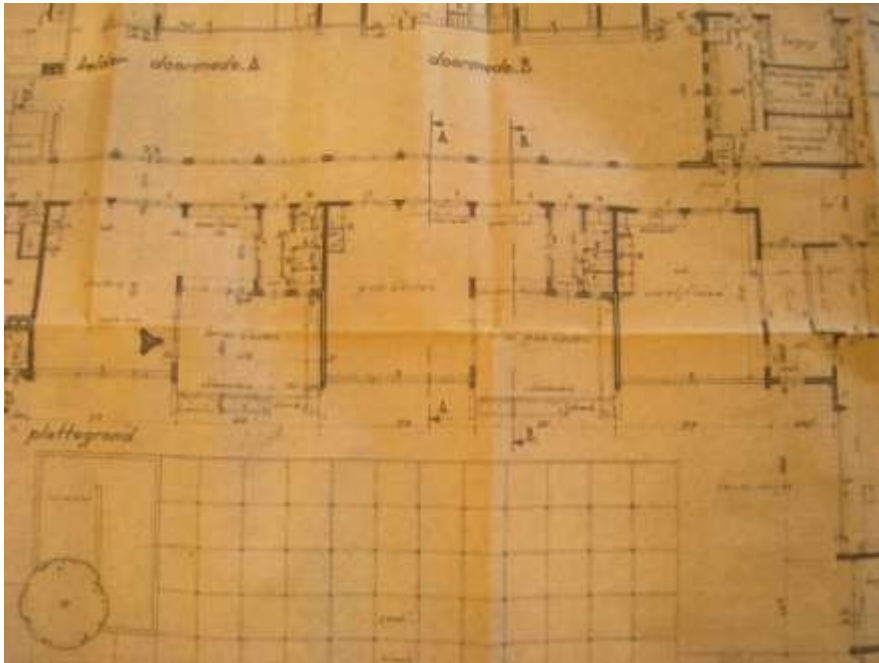
Overeenkomstig de groeiende individualisering van het onderwijs ging het 'Groninger schooltype' de strijd aan met het streng klassikale onderwijssysteem. Klassikale of groepslessen dienden zoveel mogelijk te worden afgewisseld door vrije arbeid, waarin de leerlingen zelfstandig of in groepsverband aan hun taak werken. Scheiding van functies maar vooral ook een overzichtelijke groepering van eenheden (klaslokaal, toilet- en garderobegroepen) was daarbij noodzakelijk. Bij de Dr. Itardschool blijkt dit uit de combinatie van de diverse lokalen met bijbehorende toiletsecties, garderobes en speelhoeken. Voor de kleine en grote kleuters kwamen er centraal in het gebouw twee lokalen. De jongens kregen een apart lokaal aan de westzijde, gecombineerd met een bergruimte maar bijvoorbeeld ook een aanrecht. Het voor de meisjes bestemde lokaal direct ten oosten van de kleuterlokalen kreeg onder meer een keuken en een huiskamerhoek. Op het schoolplein werden de lokalen gecombineerd met bijbehorende eigen speelplaatsen ('buitenlesplaatsen'), gelegen in de inhammen die de lokalen afwisselen.

Afb. 9 Meisjeslokaal langs de zuidoostzijde (coll. HCO)

Door de combinatie van functies in eenheden was er zo min mogelijk 'doorloop' in de corridor die Van der Wal langs de noordgevel had gesitueerd. Door deze gang week hij evenwel juist af van het Groninger systeem. Daartegenover staat dat dit systeem het gevaar opleverde dat de verschillende lokaaleenheden tezeer een op zichzelf staande wereld zouden gaan vormen. Omdat de Dr. Itardschool één centrale hoofdingang kreeg en een gang er vanuit de centrale entree naar de verschillende lokalen leidt, bleef het gemeenschapsgevoel intact.

Afb. 10 V.l.n.r. twee kleuterlokalen en een overblijflokaal (coll. HCO)

Licht, lucht en ruimte

De als afzonderlijke paviljoens opgezette lokalen van de Dr. Itardschool zijn doorgestoken boven het platte dak. Alleen hierdoor al is zichtbaar dat ze als op zichzelf staande eenheden ingeklemd liggen tussen de lagere verbindingsdelen en de achterlangs lopende corridor. In de verbindende bouwdelen kwamen de nevenfuncties en speelhoeken van de lokalen. De door het Groninger systeem benadrukte optimale lichtinval wordt verkregen

door de hoge en grotendeels op het zuiden gelegen vensterpartijen, maar ook door de in de scheidingswanden tussen de lokalen en de gang opgenomen vensters en de in zijwanden gelegen doorgangen naar het schoolplein. Zo is er een meerzijdige lichtinval. Doordat de dakvlakken naar het zuiden toe oplopen, is het glasareaal zo groot mogelijk gemaakt.

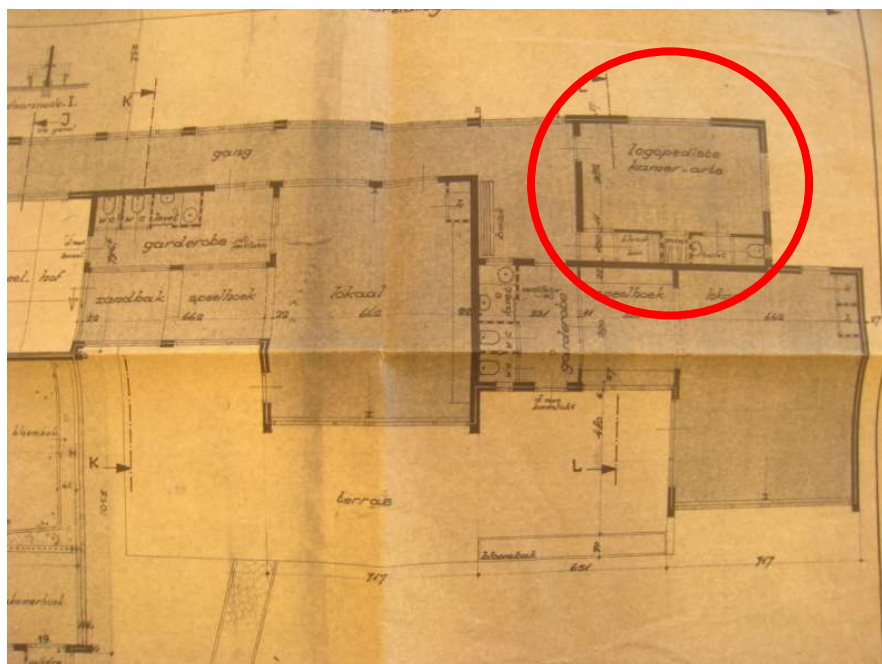
Afb. 11 Achtervleugel met gymnastieklokaal

Overige kenmerken

Zoals gebruikelijk in de naoorlogse scholenbouw kreeg ook de Dr. Itardschool een afzonderlijk gymnastieklokaal, middels een haaks op de achtergevel langs de Vermeerstraat aansluitende vleugel. In het verbindingslid kwamen de bijbehorende kleed- en wasruimtes.

Van een bijzondere betekenis en karakteristiek voor de functie van deze school voor het buitengewone onderwijs, is de combinatie met een afzonderlijke ruimte voor een schoolarts en een logopediste. Ze kwamen overigens pas bij de uitbreiding van 1968-1969 tot stand, en kwamen in de noordoostelijke hoek van het gebouw.

Bij de centrale entree werden de kamer van het schoolhoofd en – boven de verwarmingskelder – een bergruimte voor leermiddelen gesitueerd. Verder kwam er een afzonderlijk overblijflokaal.

Afb. 12 Kamer voor schoolarts en logopediste, oostelijke kopzijde (coll. HCO)

Terreinaanleg

Karakteristiek voor de naoorlogse scholenbouw is ook de aandacht die werd besteed aan de bijbehorende speelplaatsen en schooltuinen. Vooral wanneer werd uitgegaan van éénlaags laagbouw en als paviljoens opgezette klaslokalen – zoals bij de Dr. Itardschool – is de ideale gelegenheid geboden tot een integraal ontwerp van school en omgeving. Het schoolplein werd er gecombineerd met een ruim gazon met solitairen, als onderdeel van de langs de noordelijke stadssingel ontwikkelde groenstructuur. Bovendien kwam ook aan de kant van de Vermeerstraat een ruime schooltuin. Het voor de naoorlogse stedenbouw zo karakteristieke uitgangspunt van een groene wijkbegrenzing, met gebouwen met (semi)openbare en utiliteitsfuncties blijkt

zo ook hier, langs de zuidzijde van de Schildersbuurt. Verder kwam er aan de zuidkant een zandbak – een vast onderdeel en vereiste binnen de toenmalige en voor kleuters bestemde scholenbouw. De aandacht voor flora en fauna kwam tot uiting in de toepassing van gemetselde bloembakken (zowel binnen als buiten), maar ook enkele volières en een op de centrale entree aansluitend aquarium.

Afb. 13 Schoolplein met tuin aan de zuidzijde

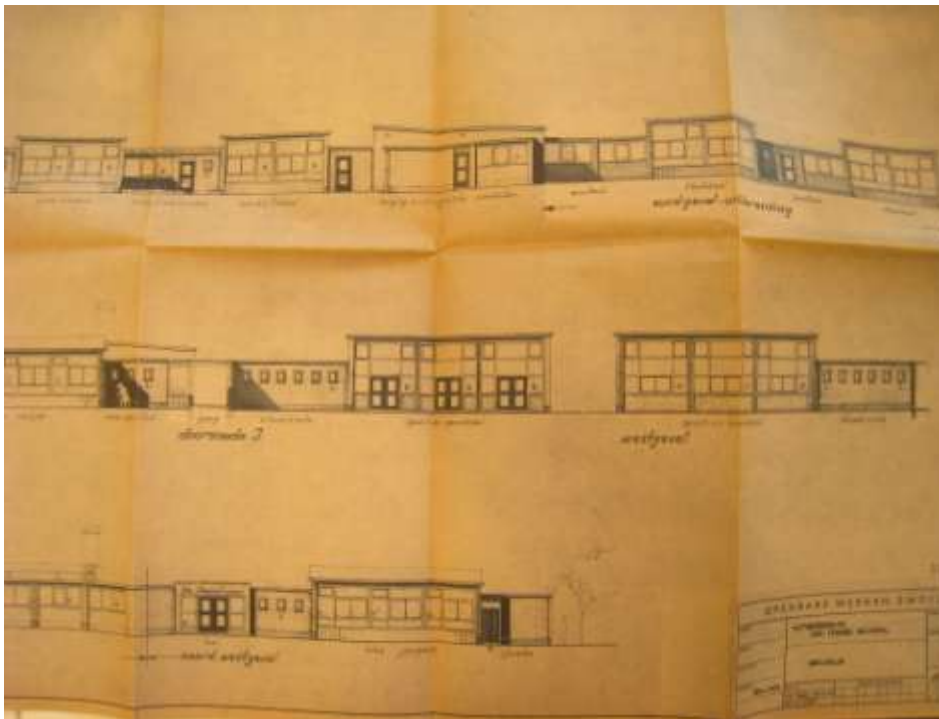

3 BOUWTEKENINGEN VERMEERSTRAAT 42

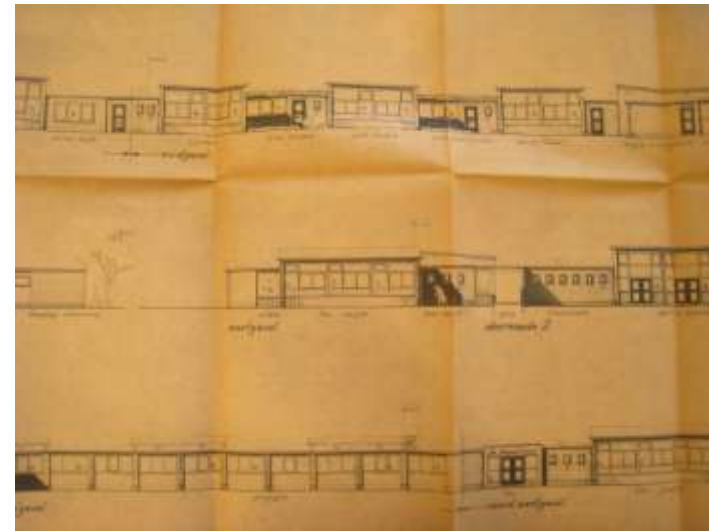
N.b. Vooral nog zijn slechts de tekeningen voor de uitbreiding van de school in 1968-1969 aangetroffen. Van de bouw in 1956-1958 wordt in het HCO de bouwcorrespondentie bewaard (toeg.nr. 0702.1, inv.nr. 4093), maar ontbreken hier de bijbehorende tekeningen.

1968

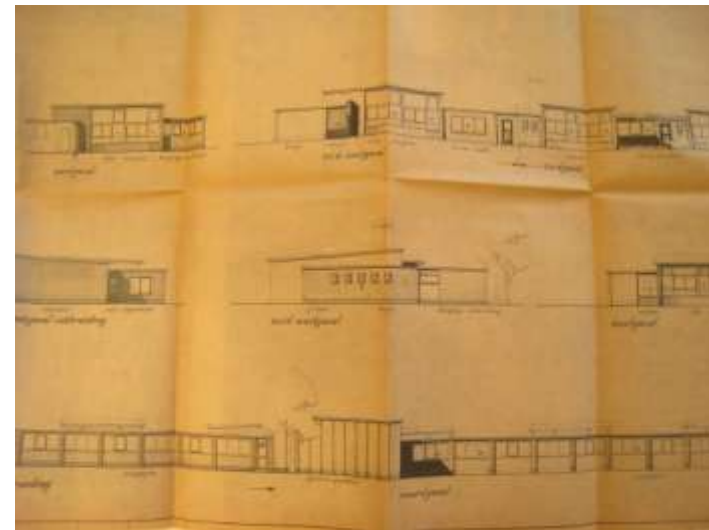
Bouwtekeningen uitbreiding Dr. Itardschool Vermeerstraat, Zwolle
Dienst Openbare Werken, gemeente Zwolle
collectie HCO toeg.nr. 635, inv.nr. 856

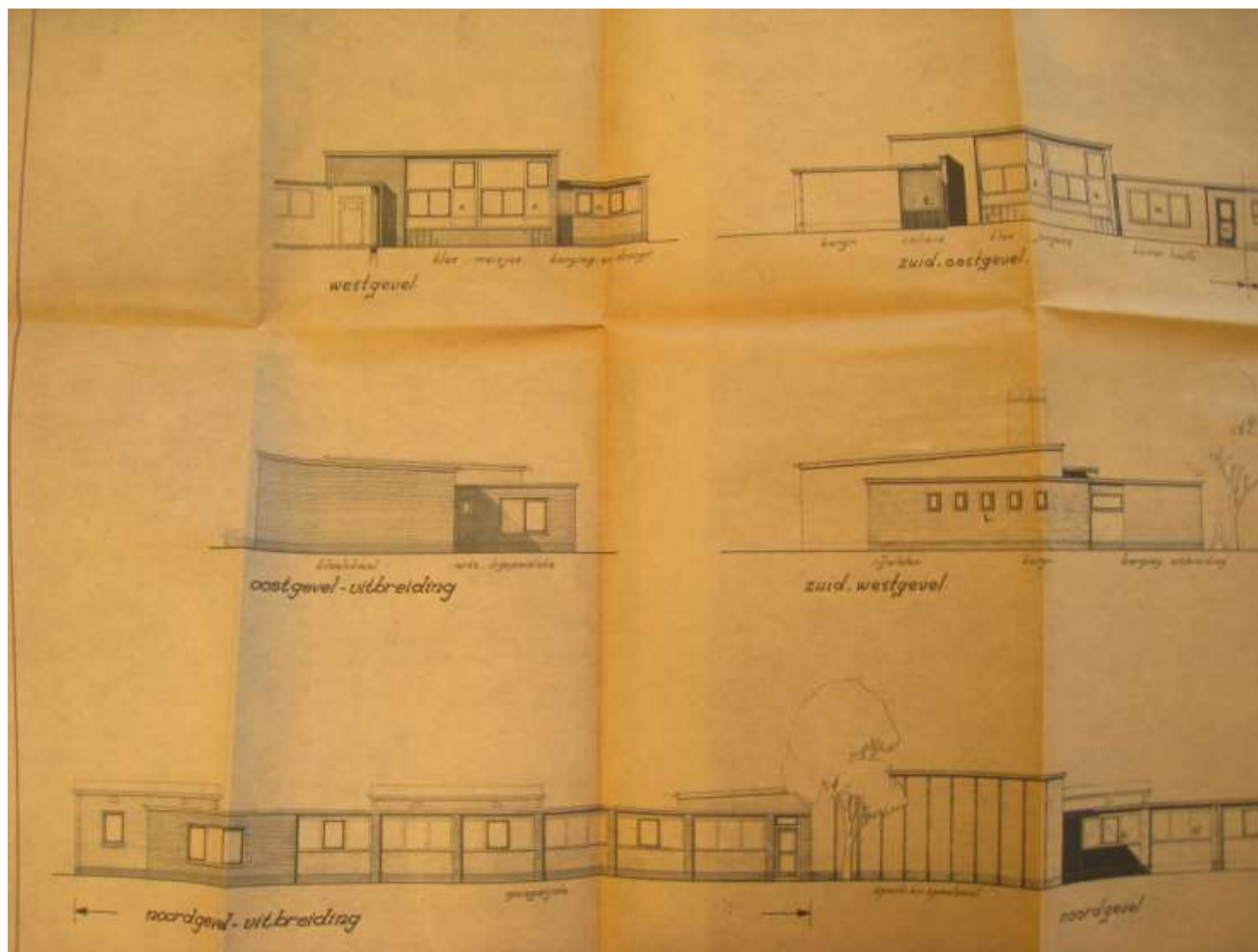

Afb. 14 Lengtegevels en gymzaal (bestaande en nieuwe toestand)

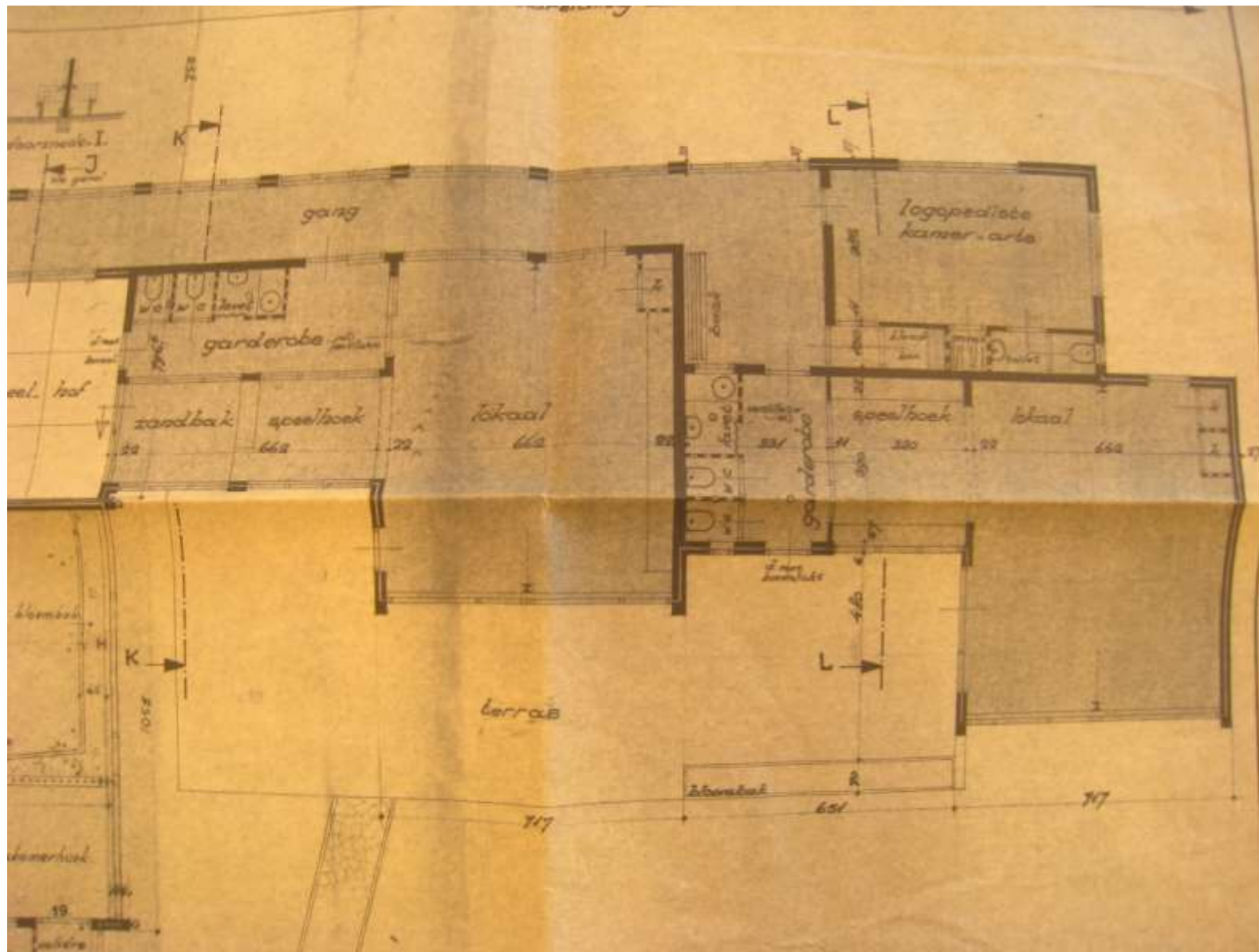

Afb. 15 & 16 Idem (noord- en zuidzijde)

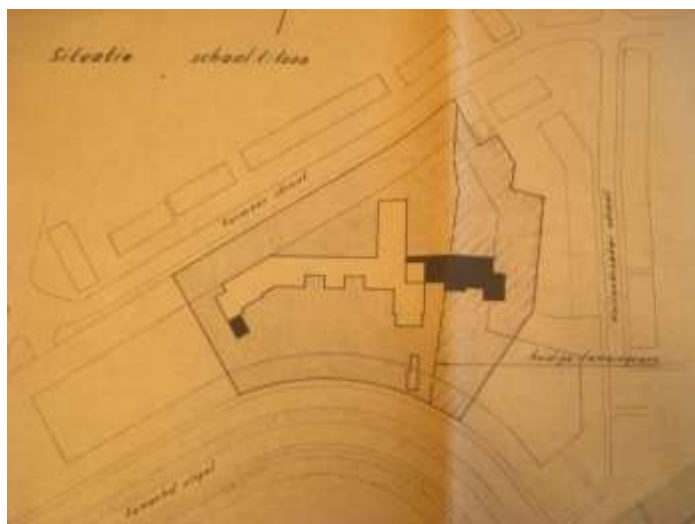

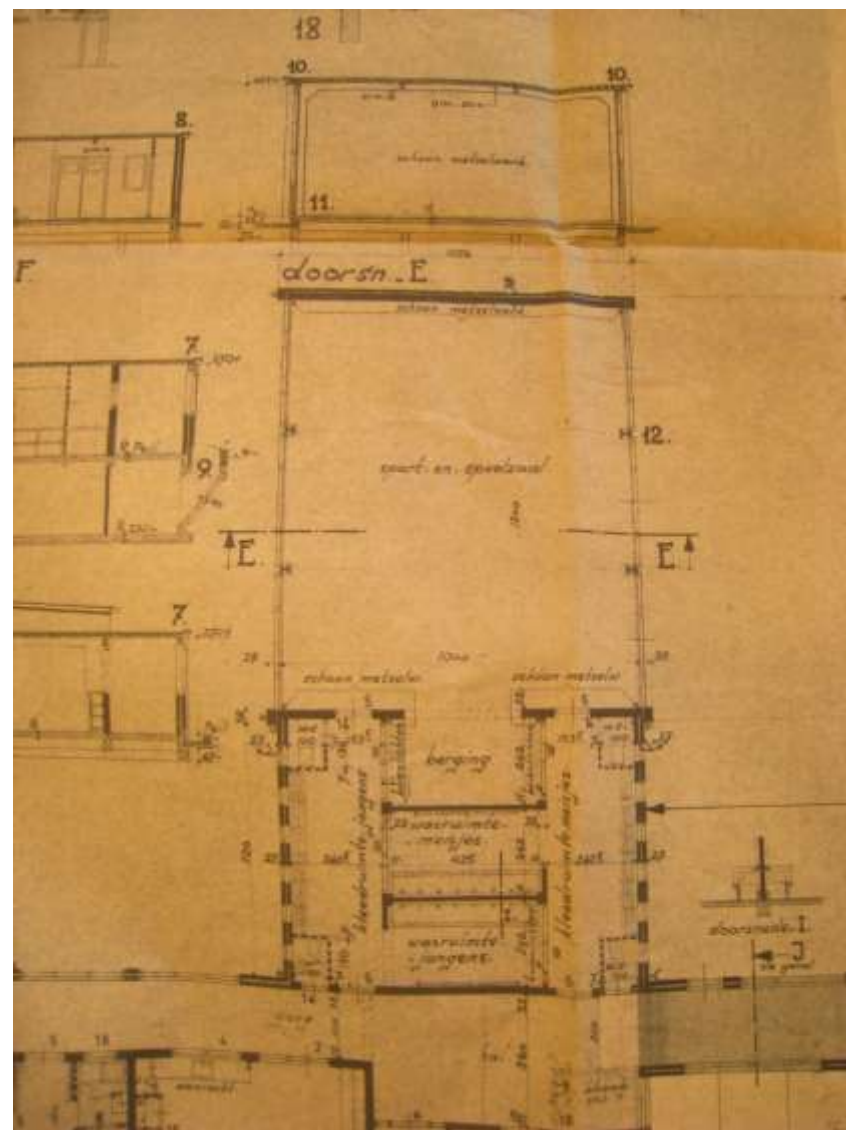
Afb. 17 Kopzijden en (onderaan) zicht op de uitbreiding.

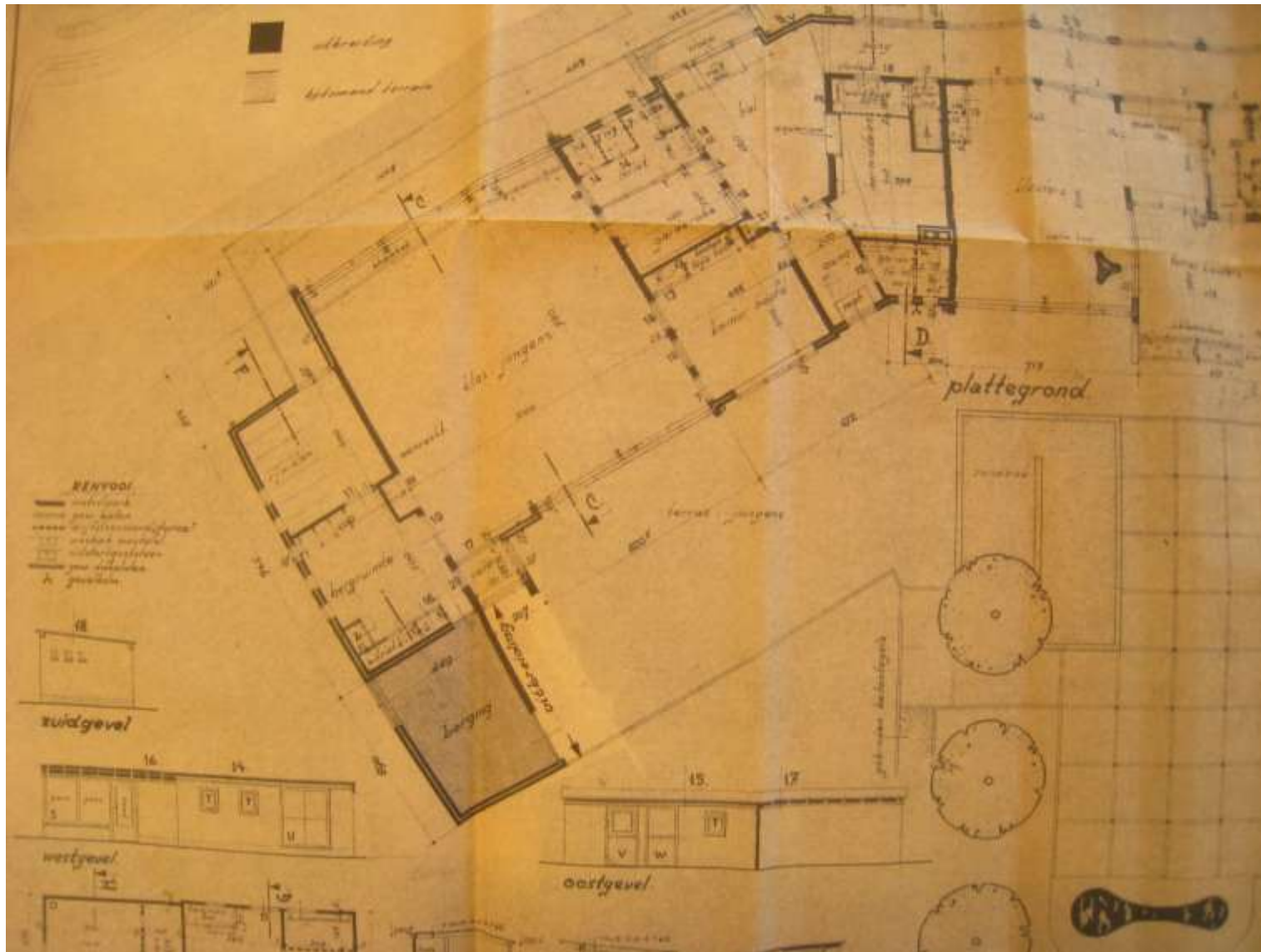
Afb. 18 Plattegrond van de uitbreiding

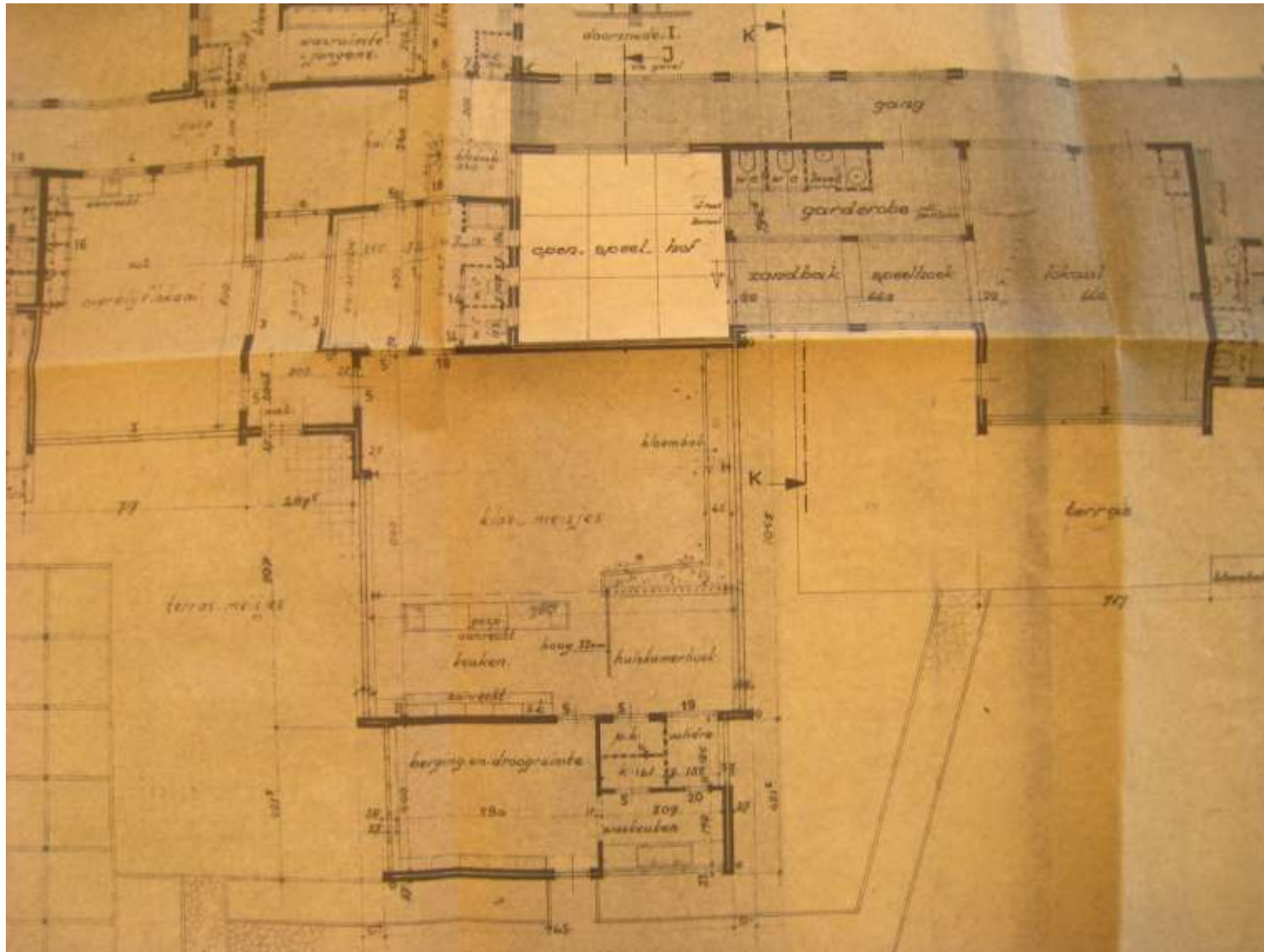
Afb. 19 & 20 Situatietekening (in zwart de uitbreidingen); colofon

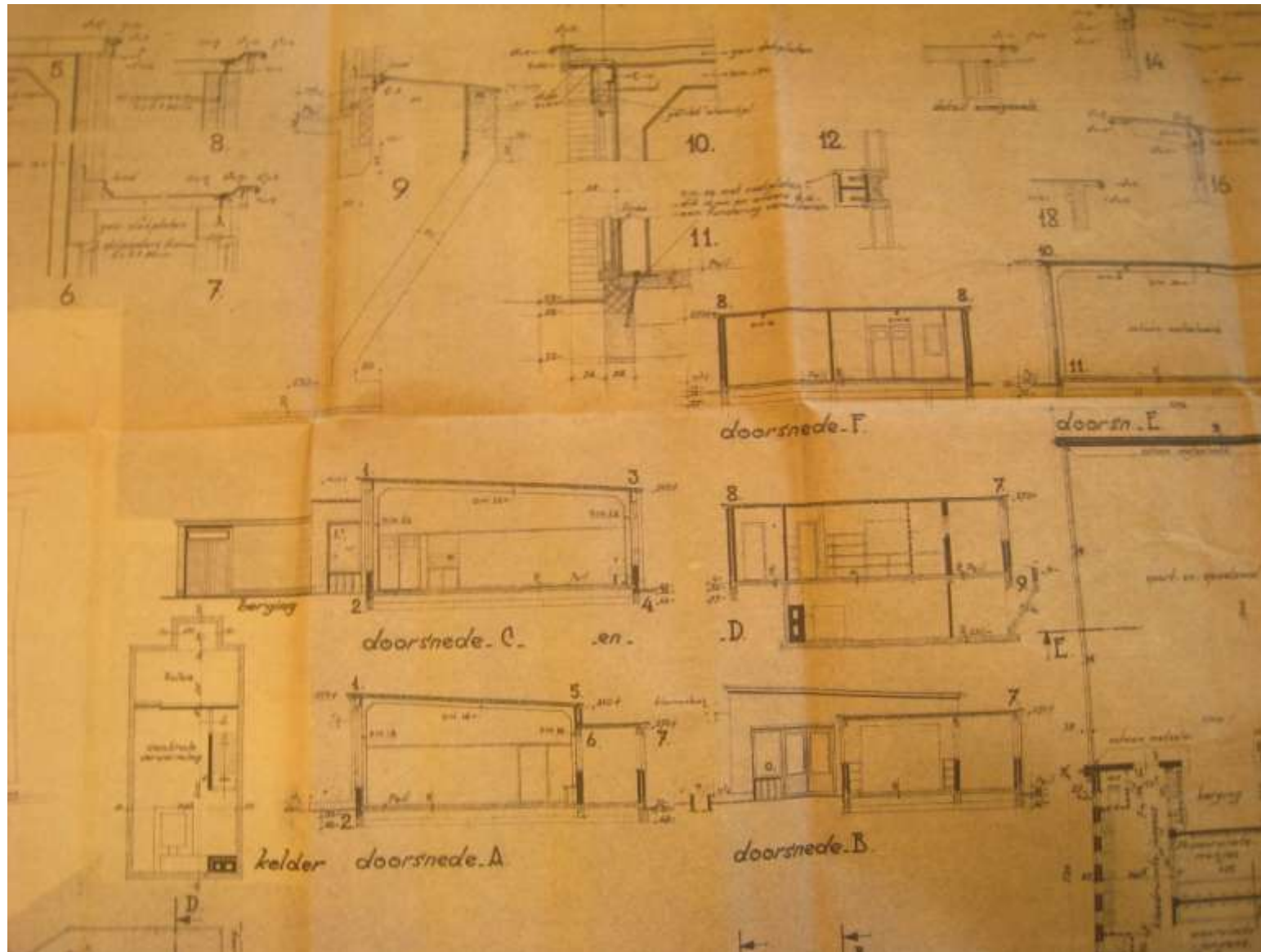
Afb. 21 Sport- en speelzaal

Afb. 22 Plattegrond van het meest westelijke bouwdeel

Afb. 23 Het op de uitbreiding aansluitende bouwdeel, met een open speelhof

Afb. 24 Doorsneden en constructiedetails

4 BOUWHISTORISCHE ANALYSE **VERMEERSTRAAT 42**

4.1 Ligging

Afb. 25 Luchtopname met locatie-aanduiding (Google maps)

Het schoolgebouw is gelegen aan de zuidzijde van de Vermeerstraat, op een ruim terrein dat naar het zuiden toe wordt ingesloten door de Burgemeester Drijbersingel. Omdat de vroegere hoofdingang niet meer wordt gebruikt en

het gebouw juist vanaf de singel toegankelijk is gemaakt, is het object ook geadresseerd aan de Burgemeester Drijbersingel 11-13.

Deze singel vormt de noordelijke begrenzing van de oude stadskern van Zwolle. Ter hoogte van de school volgt het tracé er de contouren van één van de oude bolwerken van de vroegere vestingstructuur (Nijkerkenbolwerk). De school maakt deel uit van een groenzône met forse kantoorgebouwen. Direct ten westen bevindt zich het poppodium Hedon; en direct ten oosten de Zamenhofkerk. Aan de zuidzijde is de school gecombineerd met een ruim schoolplein dat deels uit een tuin bestaat. Aan de noordzijde wordt de school voorafgegaan door een tuin die door de verwilderde begroeiing een tamelijk bosachtig karakter heeft en de bouwmassa deels aan het zicht onttrekt.

4.2 Beschrijving exterieur

Hoofdvorm, plattegrond, dak, metselwerken en gevelopeningen

Het schoolgebouw heeft een samengestelde plattegrond, op basis van een smalle rechthoek met in grootte verschillende uitbouwen. Het meest westelijke deel van het gebouw bestaat uit een kniksgewijs aansluitend bouwdeel. De bouwmassa is éénlaags en heeft platte daken, die naar het zuiden toe schuin oplopen. Eén hoge schoorsteen. Er is een kleine verwarmingskelder. Aan de zuidzijde worden de naar voren springende bouwdelen afgewisseld door bijbehorende speelplekken. Ze maken deel uit van het grote schoolplein voor het gebouw. De school is opgetrokken in stalen spanten met een I-profiel. Staanders en liggers vormen één geheel. De spanten dragen de uit betonnen platen bestaande plafonds c.q. dakschilden. De betonplaten zijn opgenomen in een stalen *framework*. De gevels zijn in grauwe baksteen opgetrokken. Het metselwerk is in kettingverband uitgevoerd, met platvolle voegen. Houten boeiborden vormen de gevelbeëindiging. Ook de kozijnen, ramen en deuren zijn in hout uitgevoerd. Draaiende raamdelen bestaan evenwel uit staal. Met uitzondering van de lokaalvensters hebben de vensters keramische tegellekdorpels. Rollagen vormen de beëindiging van deze vensters.

Voorgevel (zuid- ofwel schoolpleinzijde)

Aan deze zijde wordt het gebouw gekenmerkt door een levendige afwisseling van zeven naar vorenspringende lokalen en terugwijkende bouwdelen. De daardoor gecreëerde inhammen vormen de bij de lokalen behorende openlucht-speelhoeken, bereikbaar via een zij-ingang. Eén lokaal is in het schuine bouwdeel aan de westzijde van de school opgenomen. De lokalen

hebben aan de zuidzijde een brede vensterpartij, met benedenramen en bovenlichten. De benedenramen zijn deels vast en bestaan deels uit een dubbel draairaam. Ook de bovenlichten zijn deels vast. Ze worden afgewisseld door tuimelramen. Een reeks lage benedenlichten markeert de onderzijde van de vensterpartijen, en sluit benedenlangs aan op borstweringen die in siermetselwerk zijn uitgevoerd. Vanaf de oostzijde gezien wijkt het derde lokaal af. Hier bevindt zich langs de zuidkant een deels gesloten en iets lagere uitbouw. Vensterpartijen als voornoemd voorzien het lokaal aan de oost- en westzijde van daglicht. De tussen de lokalen gelegen, verbindende bouwdelen zijn iets lager doorgestoken. Hier bevinden zich ingangen met enkelvoudige deuren met deurramen. Bovendien zijn er lage vensters in een liggend formaat, met drie ramen.

Rechter zijgevel (oostzijde)

Ook aan de oostelijke kopzijde heeft het gebouw een verspringende opzet. De gevels zijn hier deels blind. Er zijn enkele kleine vensters, éénmaal met een dubbel (deels draaiend) raam.

Linker zijgevel (westzijde)

Op de westelijke kopgevel sluiten enkele kleine (bergings)uitbouwen aan. De hier gelegen vensters zijn deels dichtgezet. Van de deels langs de voorzijde van de school omhoekende uitbouw, bevat de oostgevel een ingang met een dubbele deur.

Achtergevel (noordzijde)

Hier bevindt zich rechts van de middenas de oorspronkelijke hoofdingang. De ingang bevindt zich in een licht naar voren springende uitbouw, waarvan de daklijst is verlevendigd met een strook om-en-om geplaatste holle pannen. Een uit klinkers bestaand (deels afgebrokkeld) bordes leidt naar de ingangspui, die een tussen nevenlichten gelegen dubbele deur bevat. De afgeplate deuren hebben deurramen. Boven de pui is in smeedijzeren belettering de naam van de school te lezen: DR. ITARDSCHOOL. Links van de uitbouw bevindt zich de eerste steen (kalksteen): EERSTE STEEN GELEGD DOOR/ WETHOUDER N. BODEN/ 1 SEPTEMBER 1958/.

Rechts van de uitbouw bevat de gevel links drie kleine vensters met een valraam, en rechts daarvan een reeks lokaalvensters als aan de voorzijde, ook hier met borstweringen met siermetselwerk. Links van de uitbouw is het gebouw voorzien van vensters in een liggend formaat en met telkens drie ramen. De vensters voorzien de schoolgang van daglicht, en worden afgewisseld door gemetselde gevellisenen. Hier zijn de borstweringen verlevendigd met een patroon van donkergebakken koppen.

Een onderbreking langs dit deel van de achtergevel vormt de haaks op het gebouw gelegen vleugel met het gymlokaal. Aan de voorzijde (noorden) heeft deze uitbouw een blinde gevel. Hoge verticale 'gevelstrips' liggen hier licht verzonken binnen het metselwerk en bestaan uit zwarte verticaaltegels. Zowel aan de oost- als de westzijde ontvangt het gymlokaal daglicht via hoge vensterpartijen, die vergelijkbaar zijn opgezet als de lokaalvensters. Aan de westzijde omkaderen deze vensters een uitbouw voor de berging van gymtoestellen. Een iets lager doorgestoken verbindingslid met aan beide zijden een reeks van kleine vensters vormt de aansluiting op de hoofdmassa van de school.

Afb. 26 Oostzijde van het vroegere meisjeslokaal

Afb. 27 Aan de zuidzijde van het meisjeslokaal een berging en wasruimte

Afb. 28 Verbindingslid tussen twee lokalen

Afb. 29 Lokaal aan de uiterste oostzijde

Afb. 30 Lokaalvenster met later ingevoegde ingang

Afb. 31 Inham met afzonderlijk speelplaatsje

Afb. 32 Links de vroegere kamer van het schoolhoofd

Afb. 33 Vermoedelijk later witgeverfde berging aan de westzijde

Afb. 34 Detailopname siermetselwerk van een borstwering

Afb. 36 Eerste steen naast de hoofdentree

Afb. 35 Vroegere hoofdentree aan de Vermeerstraat

Afb. 37 Lokaalvensters aan de noordzijde van de jongensklas

Afb. 38 Gangvensters met decoratieve borstweringen

Afb. 40 Noordelijke kopzijde van het gymnastieklokaal

Afb. 39 Verbindingslid tussen school en gymnastieklokaal

Afb. 41 Detailopname van het metselwerk (gymzaal)

Afb. 42 & 43 Oost- en westzijde van het gymnastieklokaal

Afb. 44 Noordoostelijk bouwdeel

4.3 Beschrijving interieur

Indeling

De school is deels uitgevoerd volgens het corridorsysteem, gecombineerd met een paviljoenopzet. Langs de noordgevel bevindt zich de corridor, in de knik van het gebouw aansluitende op de centrale toegangshal bij de oorspronkelijke hoofdingang. De vanuit de gang bereikbare lokalen zijn gecombineerd met bijbehorende nevenruimtes. Aan de oostelijke kopzijde bevinden zich enkele afzonderlijke kamers, oorspronkelijk bestemd voor de schoolarts en logopediste.

Interieurafwerking

In de opzet en vormgeving is uitgegaan van een ingetogen interieurafwerking. Er zijn vlak houten binnendeuren en ook de kozijnen zijn in hout uitgevoerd. De stalen binnenramen zijn in houten kozijnen geplaatst (lichtstroken tussen lokalen en gang). Langs de buitenvensters bevinden zich vensterbanken die uit grijze tegels bestaan. De gangvloeren zijn betegeld met gespikkelde betontegels, verlevendigd met een 'uiteengestrooid' patroon van rode

betontegels. Diverse vloeren bevatten de uit de bouwtijd daterende zeilbekleding. De wanden zijn witgestuct en hebben een uit zwarte tegels bestaande plint. De hierboven genoemde staalspanten alsook de betonnen plafonds zijn in het zicht gelaten. Bovendien werden stalen onderslagbalken toegepast.

Lokalen

De lokalen bestaan in hun oorspronkelijke opzet uit een ongedeelde ruimte. Vooral in deze ruimtes is door de in het zicht gelaten staalspanten de constructie van het gebouw goed te zien. De lichte opzet van de lokalen wordt versterkt door de vensterstroken langs de gangwanden. In het aan de westzijde van de school gelegen vroegere jongenslokaal is de vloer in houtparket uitgevoerd (vergelijkbaar met de vloeren in de praktijklokalen van ambachtsscholen/technische scholen).

Gymlokaal

Het gymlokaal heeft wanden in schoonmetselwerk, dat bestaat uit grauwege baksteen in kruisverband en met platvolle voegen. Het plafond is er vergelijkbaar als in de hoofdmassa. Bovendien zijn er stalen onderslagbalken.

Toiletsecties

Op de gangen sluiten enkele toiletsecties aan. Ze zijn deels gemoderniseerd, maar hebben deels nog een oorspronkelijke afwerking. In hun originele opzet zijn ze gecombineerd met een voorruimte met een uit hout en glas bestaande toegangspui, een granitovloer en lichtgele wandbetegeling.

Overigen

De verwarmingskelder is in beton uitgevoerd en is toegankelijk via een houten toegangstrap. Waar zich in het gebouw nog oorspronkelijke wandkasten bevinden zijn ze voorzien van vlakhouten deuren.

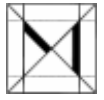
Afb. 45 Langs de noordgevel gelegen schoolgang

Afb. 46 Centrale hal in de knik van het gebouw

Afb. 47 Houten tochtpui

Afb. 48 Stalen spant in een lokaal

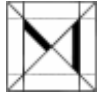
Afb. 49 Idem; met zicht op de doorgang naar een 'eigen speelplaatsje'

Afb. 50 Betonnen plafondplaten

Afb. 51 & 52 Verwarmingskelder met houten toegangstrap

Afb. 53 Toiletsectie

Afb. 54 Houten parketvloer in het vroegere jongenslokaal

Afb. 55 & 56 Gymnastieklokaal

Afb. 57 Uit de bouwperiode daterende wandkast

4.4 Terreinaanleg

Het schoolterrein wordt gekenmerkt door een ruime opzet en een afwisseling van betegelde delen en met groen ingevulde delen. Aan de noordzijde scheidt een schooltuin het bouwwerk van de openbare weg. Deze tuin is sterk verwilderd en heeft inmiddels een bosachtig karakter. De inrichting bestaat uit een afwisseling van naald- en loofbomen, gecombineerd met heesters. Een tamelijk breed pad leidt vanaf de straat naar de hoofdingang en wordt deels omkaderd door een haag. Verder zijn langs de gevel van het gebouw nog lage stalen terreinafscheidingen te zien, ter markering van de vroegere borders. In de oksel ten oosten van de gymzaal is een deel van het terrein ingericht als een openbare speeltuin.

Ten zuiden van de school bevindt zich een ruime speelplaats. Hier bleef een betonnen zandbak behouden, met dito steunbeertjes aan de binnenzijde. De randen zijn in roodbruine baksteen gemetseld en bestaan uit rollagen. In de zandbak bevinden zich twee grindbetonnen 'eilandjes' op een bakstenen poer. Bij enkele lokalen wordt het speelplein omsloten door lage bakstenen bloembakken. Het schoolplein wordt van de straat gescheiden door ruime gazons. Zowel hier als op het plein staan enkele forse solitaires uit de bouwperiode van de school, waaronder een blauwe ceder, een es, een Japanse kers. Verder ook hier een afwisseling van naald- en loofbomen.

Afb. 58 Bakstenen bloembak

Afb. 59 & 60 Twee solitaires, waaronder een blauwe ceder

Afb. 61 Es op het voorterrein

Afb. 62 Zandbak

Afb. 63 Verwilderde tuin ten westen van het gymnastieklokaal

5 WAARDENBEPALING

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt in de eerste paragrafen een overzicht gegeven van de cultuurhistorische en monumentale waarden van de vroegere Dr. Itardschool aan de Vermeerstraat 42/Burgemeester Drijbersingel 11-13 in Zwolle. Daarna volgen in paragraaf 5.5 de hieraan te koppelen conclusies.

5.2 Bouw- en architectuurhistorische waarden

De Dr. Itardschool aan de Vermeerstraat 42/Burgemeester Drijbersingel 11-13 dateert uit 1957-1958 en is in 1968-1969 aan de oostzijde in dezelfde stijl uitgebreid. Het gebouw is ontworpen door de Zwolse architect S. van der Wal, de toenmalige directeur Openbare Werken. In de opzet en vormgeving sluit het voor het Buitengewoon Lager Onderwijs (BLO) bedoelde bouwwerk aan bij de modernistisch-functionalistische vormtaal, zoals deze zich in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde. Karakteristiek is de combinatie van het corridorprincipe met een paviljoensysteem, waarbij de lokalen als markante vooruitgeschoven eenheden op de éénlaags bouwmassa aansluiten en boven het platte dak uitsteken. De afzonderlijk voor kleine en grote kleuters alsmede oudere jongens en meisjes bestemde lokalen werden zoveel mogelijk gecombineerd met eigen toiletsecties, garderobes en speelhoeken.

Door deze opzet is uitgegaan van de in de jaren 1950 in het bijzonder in Groningen ontwikkelde principes op het gebied van de moderne scholenbouw (systeem 'Wilhelmi'). Juist de combinatie van een lokaal met (deels) in een verbindingslid ondergebrachte bijbehorende nevenfuncties – waardoor ieder lokaal als een zelfstandige eenheid fungeert – vormde daarbij een middel in de strijd tegen het streng-klassikale onderwijssysteem. Bovendien kon door de eigen toiletsecties en garderobes zoveel mogelijk de 'doorloop' in een lange schoolgang worden voorkomen. Dat een dergelijke gang in de onderhavige school in weerwil van de Groninger uitgangspunten toch is gerealiseerd, geeft aan dat de architect door zijn ontwerp wilde voorkomen dat de lokalen tezeer als een 'eigen wereld' zouden gaan fungeren. Juist door de toepassing van een centrale entree en één voor de ontsluiting van de lokaaleenheden bedoelde gang, werd het voor de ontstaansperiode zo

belangrijke gemeenschapsgevoel versterkt.

Tezamen met de langs het grote schoolplein gelegen afzonderlijke speelplaatsen in de inhammen naast de vooruitgeschoven lokalen, maar ook door de combinatie met een ruime schooltuin, geeft de Dr. Itardschool door zijn opzet en vormgeving een helder beeld van de moderne schoolarchitectuur uit de jaren 1950-1960. Licht, lucht en ruimte vormden daarbij het leidende adagium. Daarbij is gebruik gemaakt van moderne technieken en constructiemethodes, hetgeen onder meer blijkt uit de in het zicht liggende stalen spanten en de in een dito *frame* opgenomen betonnen plafonds.

Afb. 64 Vooruitgeschoven lokaal en naastgelegen speelplaats

Binnen het historische scholenbestand van Zwolle neemt het object door de hier geschetste opzet en vormgeving een belangrijke positie in. Zwolle kent diverse waardevolle schoolontwerpen uit de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog. Een van de belangrijkste voorbeelden is het Thomas a

Kempislyceum van P.A. Lankhorst, maar bovendien dient hier te worden gewezen op de door P. A. Lankhorst en H. Meijerink ontworpen schoolgebouwen aan de Assendorperdijk. Deze scholen geven een goed beeld van de naoorlogse schoolarchitectuur voor het reguliere middelbaar en voortgezet onderwijs. Binnen het naoorlogse scholenbestand van Zwolle neemt de vrij gaaf bewaard gebleven en oorspronkelijk voor BLO-onderwijs bestemde Dr. Itardschool een wezenlijke positie in, en geeft het bouwwerk een helder beeld van de juist voor het buitengewoon onderwijs bestemde schoolarchitectuur. Zelfs kan hier worden gesproken van typologische zeldzaamheid.

5.3 Ensemble / situationele waarden

De Dr. Itardschool maakt deel uit van een groenstructuur met grotendeels grootschalige bebouwing, die in de jaren 1960 langs de noordelijke rand van de oude Zwolse binnenstad is gerealiseerd. In de toenmalige stedenbouwkundige ontwikkelingen werd de noordelijke stadssingel nieuw ingericht en is bovendien de Van Wevelinkhovenstraat aangelegd, waarbij een deel van de vooroorlogse bebouwing is verdwenen. Een en ander markeert de zuidgrens van de wijk Diezerpoort. Geheel overeenkomstig de stedenbouwkundige uitgangspunten in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog, is gekozen voor een langgerekte groenstrook met een (semi)openbare bebouwing, als een scherm langs de woonwijk Dieze en in het bijzonder de Schildersbuurt. De Dr. Itardschool is een wezenlijk onderdeel van deze strook en wordt er afgewisseld door onder meer de Zamenhofkerk, het Belastingkantoor enz. Als een uit de beginperiode van de betreffende bebouwingsstrook daterend onderdeel vertegenwoordigt de Dr. Itardschool dan ook hoge stedenbouwkundige waarde, en geeft het object aan hoezeer scholenbouw in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog werd verweven met de ideeën omtrent stadsplanning.

Door het deels geknikte grondplan van het schoolgebouw wordt het gebogen tracé van de Burgemeester Drijbersingel ter hoogte van het vroegere Nijkerkenbolwerk geaccentueerd, een bolwerk dat deel uitmaakt van de oude vestingwerken van Zwolle. De school vormt hier een waardevol en voor de ontstaansperiode karakteristiek ensemble, gecombineerd met een ruim opgezet en door groen gekenmerkt schoolterrein dat zich op een harmonieuze wijze voegt naar de groenstrook langs de singel. Dit ensemble

bestaat behalve uit de school zelf, uit een bijbehorende zandbak, een schoolplein en een hierop aansluitend gazon met diverse markante solitairen uit de bouwperiode van het gebouw (blauwe ceder, es, Japanse kers enz.). Ook aan de kant van de Vermeerstraat bezit de school een bijbehorende tuin, weliswaar in een tamelijk verwilderde toestand, maar ook hier met loof- en naaldbomen uit de bouwperiode. Aan de zuidrand van de Schildersbuurt vormt het schoolterrein een in het oog springende groene oase.

Afb. 65 Aan de zuidzijde gelegen schoolterrein

5.4 Cultuurhistorische waarden

Binnen het Zwolse scholenbestand neemt de vroegere Dr. Itardschool door de opzet als een school voor Buitengewoon Lager Onderwijs (BLO) een bijzondere positie in. De school verving een iets verderop gelegen houten noodgebouw. Door latere onderwijsvernieuwingen zou de BLO-school een functie krijgen als onderwijsinstelling voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen (ZMLK), maar nog immer in aansluiting bij de oorspronkelijke betekenis van het schoolgebouw. In de opzet en vormgeving weerspiegelen zich enerzijds

de reguliere ideeën over scholenbouw in de eerste naoorlogse decennia. Dit blijkt dan vooral uit de paviljoen-opzet van de lokalen, die als op zichzelf staande eenheden werden gecombineerd met bijbehorende toiletsecties, garderobes en speelhoeken. De hoge lokaalvensters en de in de scheidingswanden tussen schoolgang en lokalen gelegen vensters zorgen voor de vereiste optimale lichtinval.

Afb. 66 Bij het vroegere meisjeslokaal een dichtgezette volière

Anderzijds laat het gebouw nog steeds zijn bijzondere betekenis als een BLO-school zien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de combinatie met een afzonderlijke kamer voor de schoolarts en logopediste, maar ook uit de nog steeds aanwezige houten parketvloer in het voor de jongens bestemde lokaal. Overeenkomstig de toenmalige uitgangspunten was deze ruimte hierdoor net als op een ambachts- of technische school geschikt voor 'het wat ruwere werk'. De aandacht voor optimaal onderwijs blijkt verder uit de combinatie met een afzonderlijke gymzaal. Bovendien kwamen er aan de zuidzijde (eveneens nog aanwezige) bloembakken, net als de schooltuin bestemd voor het aanschouwelijk onderricht.

Afb. 67 Sierlijst langs de vroegere volière bij het jongenslokaal

5.5 CONCLUSIES

Op basis van het voorgaande wordt geconcludeerd dat de vroegere Dr. Itardschool met het bijbehorende schoolterrein zeer hoge cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt. Als een voormalige BLO-school uit 1957-1958 en met een uitbreiding uit 1968-1969 geeft het bouwwerk zowel binnen als buiten in de hoofdvorm en de detaillering nog steeds een zeer helder beeld van de contemporaine ideeën over schoolarchitectuur. Weliswaar is het gebouw op een aantal punten (op een reversibele manier) gewijzigd, maar het originele karakter is goed herkenbaar gebleven. Binnen het historische naoorlogse scholenbestand in Zwolle neemt de Dr. Itardschool een wezenlijke positie in, als een bijzonder voorbeeld van een voor het buitengewoon onderwijs ontworpen schoolgebouw. De school vertegenwoordigt een hoge ontwerpqualität en is representatief voor de stilistische en typologische ontwikkelingen in de bouwperiode.

De zeer hoge cultuurhistorische waarde geldt bovendien voor de stedenbouwkundige betekenis van het gebouw, als een uit de beginperiode van de betreffende bebouwingsstrook langs de Burgemeester Drijbersingel

daterend object. Als onderdeel van deze strook weerspiegelt het object de contemporaine ideeën omtrent stadsplanning, waarbinnen schoolgebouwen zoveel mogelijk werden opgenomen in de randzônes van wijken en langs doorgaande wegen.

Tenslotte geldt hier de bijzondere cultuurhistorische betekenis van het gebouw, als een voorbeeld van een voor het openbare buitengewoon onderwijs door de gemeente Zwolle opgerichte school. In deze betekenis geeft het gebouw een beeld van de onderwijs-historische ontwikkelingen in deze stad.

De vroegere Dr. Itardschool met het bijbehorende terrein aan de Vermeerstraat 42/Burgemeester Drijbersingel 11-13 vertegenwoordigt zeer hoge cultuurhistorische waarde. Deze waarde is dusdanig hoog, dat behoud (en bescherming) van het object wenselijk is.

Afb. 68 Deels verwilderde aanplant aan de zuidzijde

6 LITERATUUR/BRONNEN

- Algera, T., 'Onderwijs en scholenbouw', in: *De Bouwrevue* 1957, 21-22
- Boersma, Tj. e.a., *Nederland naar school. Twee eeuwen bouwen voor een veranderend onderwijs*, Rotterdam 1996
- *Cultuurhistorische Analyse Diezerpoort*, 2010 (gemeente Zwolle)
- *Het gebouw als denkbeeld: het schoolgebouw*, s.l. 2001
- Ibelings, H., *De moderne jaren vijftig en zestig. De verspreiding van een eigentijdse architectuur over Nederland*, Rotterdam 1996
- Meyel, L. van, e.a. , *Categoriaal Onderzoek Wederopbouw Scholen* (Rijksdienst voor Monumentenzorg), Zeist 2003
- Overbeek, M., *Zwolse schoolgebouwen van 1865 tot heden*, Zwolle 2008
- Pey, I., *Monumentale schoolgebouwen. Onderwijsopvattingen en hun bouwkundige implicaties*, Amsterdam 1997
- Website Historisch Centrum Overijssel (HCO)
- Historische bouwtekeningen en -correspondentie van de school in het HCO: toegangsnr. 635, inv.nr. 856; toegangsnr. 0702.1, inv.nr. 4093